

**TÜRKİYE-AB
VİZE MUAFİYETİ SÜRECİ VE
GERİ KABUL ANLAŞMASI
HAKKINDA
TEMEL SORULAR VE YANITLARI**

içindekiler

1. Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması temelde neleri içermektedir? 1
2. Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması tüm AB ülkelerini kapsıyor mu? 2
3. Vize Muafiyeti Yol Haritası nedir? 2
4. AB'nin tarafımıza ilettiği Yol Haritası'nda yer alan yükümlülükler nelerdir? 3
5. Meşruhatlı (Açıklamalı) Yol Haritası'na neden ihtiyaç duyulmuştur? 4
6. Türkiye-AB vize muafiyeti süreci hangi aşamalardan oluşmaktadır? 5
7. AB Vize muafiyeti süreci ile Geri Kabul Anlaşması neden ilişkilendirilmektedir? 6
8. Vize Kolaylığı Anlaşması ile Vize Muafiyeti Anlaşması arasındaki farklar nelerdir? 7
9. Türk vatandaşlarının ortaklık hukuku ile kazanılmış hakları bulunmaktayken, neden vize muafiyeti sürecine girilmiştir? 8
10. Vize muafiyeti süreci ve Geri Kabul Anlaşması ABAD'ın ortaklık hukukuna dayanarak Türk vatandaşları lehine vermiş olduğu kararlara halel getirmekte midir? 9
11. Türkiye, vize muafiyeti sürecinde, transit vize uygulaması da dahil AB'nin üçüncü ülkelere yönelik vize politikasını uygulamak zorunda mıdır? Daha önce başka ülkelerle imzaladığımız vizesiz seyahat anlaşmalarının akıbeti ne olacaktır? 10

12. Türk vatandaşları için Schengen ülkelerine vizesiz seyahat ne zaman başlayacaktır? 10
13. Vize muafiyeti ile Türk vatandaşları hangi ülkelere vizesiz olarak girebilecektir? Schengen Alanı'na dâhil olmayan ülkelerin durumu ne olacaktır? 11
14. Geri Kabul Anlaşması ne zaman yürürlüğe girecektir? 16. Üçüncü ülke vatandaşlarının Türkiye'ye geri kabulü nasıl uygulanacaktır? 12
15. Üçüncü ülke vatandaşlarının Türkiye'ye geri kabulü nasıl uygulanacaktır? 13
16. AB ülkelerindeki vatandaşlarımızın durumu ne olacaktır? 14
17. Türkiye, AB ülkelerinin geri gönderdiği tüm üçüncü ülke vatandaşlarını almak zorunda mı kalacaktır? Türkiye bir "göçmen deposu"mu olacaktır? 14
18. Türkiye, BM Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu "coğrafi sınırlama"yı kaldırmak zorunda kalacak mıdır? 16
19. Geri Kabul Anlaşması ülkemizdeki Suriyelilerin durumunu etkileyecek midir? 16
20. Geri Kabul Anlaşması'nın ülkemize mali yükü ne kadar olacaktır? AB bu konuda Türkiye'ye mali destek sağlayacak mıdır? 17
21. Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanması konusunda ülkemizin hukuki ve idari kapasitesi ne durumdadır? 18

1. Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması temelde neleri içermektedir?

Geri kabul anlaşmaları, genel olarak, bir ülkede veya sınırları belirlenmiş bir grup ülkede yasadışı olarak bulunan kişilerin anlaşma yapılmış kaynak ülkeye veya en son transit geçiş yaptıkları ülkeye geri gönderilmesini düzenler.

Türkiye-Avrupa Birliği (AB) Geri Kabul Anlaşması mütakabiliyet temelinde, Türkiye’de veya AB’ye üye ülkelerden birinde, ülkeye giriş, ülkede bulunma veya ikamet etme koşullarını sağlamayan veya sağlayamaz duruma düşen kişilerin Anlaşma’da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde ilgili ülkeye geri gönderilmesini amaçlamaktadır.

Bu çerçevede:

- Yasadışı yollarla AB ülkelerine giden veya bu ülkelerde buldukları sırada yasadışı duruma düşen (örneğin, vize süresini geçiren) Türk vatandaşları ve Türkiye üzerinden Anlaşma’ya taraf diğer ülke veya ülke grubuna geçiş yapmış üçüncü ülke vatandaşlarının Anlaşma’da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde Türkiye’ye geri alınmasını,
- Yasadışı yollarla AB ülkeleri üzerinden ülkemize gelen veya Türkiye’de buldukları sırada yasadışı duruma düşen AB üyesi ülkeler ve üçüncü ülke vatandaşlarının Anlaşma’da belirlenen şartlar ve kurallar çerçevesinde ilgili AB ülkesine iade edilmesini düzenlemektedir.

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması’nda, tarafların üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma’nın yürürlüğe girmesinden itibaren 3 yıllık bir geçiş süresi sonunda kabul etmeye başlamaları öngörülmüştür. Buna göre Türkiye, ülkesi üzerinden AB ülkelerine yasa dışı yollarla giden üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma yürürlüğe girdikten 3 yıl sonra geri almaya başlayacaktır.

2. Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması tüm AB ülkelerini kapsıyor mu?

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması tüm AB ülkelerini kapsamaktadır. Danimarka ile Birleşik Krallık (İngiltere) ve İrlanda'nın durumu farklılık arz etmektedir.

- Birleşik Krallık (İngiltere) ve İrlanda, AB'nin Özgürlük, Güvenlik ve Adalet Alanı bakımından farklı kurallara tabi olduklarından, AB'nin vize politikası ve akdettiği Geri Kabul Anlaşmaları bu iki ülkeyi doğrudan/kendiliğinden bağlamamaktadır.
- Danimarka ise, Schengen üyesi olduğu için vize muafiyeti konusunda yapılacak düzenleme bu ülkeyi bağlamaktadır. Ancak, Danimarka'nın Schengen sistemine koymuş olduğu çekince bağlamında Geri Kabul Anlaşması bu ülkeye uygulanmayacaktır. Bu nedenle, Geri Kabul Anlaşması'nda Türkiye ve Danimarka arasında ayrıca bir geri kabul anlaşması akdedilmesi öngörülmektedir.

3. Vize Muafiyeti Yol Haritası nedir?

Vize Muafiyeti Yol Haritası, AB'nin vize muafiyeti vermek üzere koşulluluk ilkesi çerçevesinde ilgili ülke ile başlattığı görüşmelere temel teşkil eden belgedir. Yol haritalarında, seyahat belgelerinin güvenliği, göç ve sınır yönetimi, kamu düzeni ve güvenliği ile temel haklar gibi alanlarda AB müktesebatına uyum ve etkili uygulamayı içeren koşullar yer almaktadır.

Vize Muafiyeti Yol Haritası AB Konseyi'nin bilgisi ve onayı dâhilinde Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanmakta ve il-

gili ülkeye sunulmaktadır. Vize muafiyeti sürecinde, AB tarafı ilgili ülkenin Yol Haritası'nda yer alan koşulları yerine getirip getirmediğini izlemektedir. Bu izleme süreci, vize muafiyetinin tanınması bakımından önemlidir.

4.AB'nin tarafımıza ilettiği Yol Haritası'nda yer alan yükümlülükler nelerdir?

Temel anlamıyla Vize Muafiyeti Yol Haritası, seyahat belgelerinin (pasaport vb.) güvenliği, g yönetimi, kamu düzeni ve güvenliği ile temel haklar gibi vize muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşması'nın düzgün bir şekilde uygulanmasıyla ilgili kurallar ve yükümlülükler içermektedir. Bu bağlamda, Yol Haritası'nda;

- Seyahat belgelerinin güvenliği konusunda, pasaportların AB standartlarına uygun olarak hazırlanması (biyometrik pasaport), pasaport, kimlik kartı ve diğer benzeri belgelerin güvenliğinin temin edilmesi,
- G yönetimi konusunda, sınırlarda yeterli kontrol ve gözetimin sağlanması, uluslararası koruma ve yabancılarla ilgili işlemlerde AB müktesebatına uyum ve etkili uygulamanın gerçekleştirilmesi,
- Kamu düzeni ve güvenliği konusunda, örgütlü slar, terör ve yolsuzlukla mücadele edilmesi ve bu sların önlenmesi, bu kapsamda terörizmin finansmanı, insan ticareti ve siber slara ilişkin AB müktesebatına uyum sağlanması, cezai konularda adli işbirliği yapılması, kişisel verilerin korunması,
- Temel haklar konusunda, vatandaşlar arasında ayırım ya-

pılmaması, herkesin serbest seyahat imkânlarından yararlanması, mülteciler ve vatansızların kimlik belgelerine erişimi

- gibi bazı yükümlülükler yer almaktadır.

Yol Haritası'nda yer alan yukarıda kayıtlı koşulların büyük bir kısmı, başta 6458 sayılı "Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu" olmak üzere, ilgili mevzuatımızda son dönemlerde gerçekleştirilen düzenlemeler ve iyileştirmelerle esasen karşılanmış bulunmaktadır. Ayrıca, başta sınır güvenliği ve göç yönetimi olmak üzere, Yol Haritası'nda yer alan birçok talep ve yükümlülük, ülkemizin iç istikrarı, güvenliği ve huzuru bakımından almamız gereken ve almakta olduğumuz tedbirlerle büyük ölçüde örtüşmektedir.

5. Meşruhatlı (Açıklamalı) Yol Haritası'na neden ihtiyaç duyulmuştur?

Avrupa Komisyonu tarafından hazırlanan Yol Haritası'nda gerek vize muafiyeti, gerekse Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanmasıyla doğrudan ilişkisi bulunmayan ve ülkemizce kabulünün uygun olmayacağı değerlendirilen bazı hususlar tespit edilmiştir. Bunun üzerine, AB ile yürütülen müzakereler neticesinde, ülkemizin çekince ve görüşlerinin yer aldığı Meşruhatlı Yol Haritası oluşturulmuştur. AB tarafı ilk kez, vize muafiyeti diyalogunun meşruhatlı bir yol haritası üzerinden yürütülmesini kabul etmiştir. Meşruhatlı Yol Haritası'na dercedilen belli başlı hususlar şunlardır:

- Türkiye, Mültecilerin Hukuki Statüsüne ilişkin 1951 Cenev-

re Sözcümesi'ne dercettiği, kısaca ülkesinin doğusundan gelecekleri mülteci olarak kabul etmeyeceğine ilişkin "coğrafi sınırlamayı" kaldırmayı ancak AB'ye tam üye olma aşamasında değerlendirilebilecektir.

- Türkiye, bazı üçüncü ülkelere transit vizeyi de içeren AB'nin vize politikasını AB'ye üye olduğunda üstlenecektir.
- Türkiye, Yol Haritası'nda sayılan bazı uluslararası anlaşma, sözleşme ve protokollerden sadece vize muafiyeti ve Geri Kabul Anlaşması'nın düzgün işlemleriyle doğrudan ilgisi bulunanlara taraf olacaktır.

Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanmasıyla ilgili olarak, bütçemize önemli yük getirecek konularda AB'nin mevcut mali yardım araçlarıyla sağladıklarının dışında ilave yardım vermesi AB tarafınca değerlendirilecektir.

6. Türkiye-AB vize muafiyeti süreci hangi aşamalardan oluşmaktadır?

Türkiye-AB vize muafiyeti süreci, AB Konseyi'nin 21 Haziran 2012 tarihinde açıkladığı Sonuç Kararları ile Avrupa Komisyonu'na, nihai hedefi Türk vatandaşlarına yönelik Schengen vizesi uygulanmasının kaldırılması olan vize muafiyeti sürecini başlatma izni vermesiyle fiilen başlamıştır. Aynı tarihte, tarafların Geri Kabul Anlaşması metniyle mutabık olduklarını teyit etmek üzere, anılan Anlaşma parafe edilmiştir.

Bir sonraki aşamada, Avrupa Komisyonu tarafından Vize Muafiyeti Yol Haritası hazırlanmıştır. Ancak, AB tarafından hazırlanan Yol Haritası'na konuyla doğrudan ilgisi bulunmayan bazı

hususlarda talep ve şartlar dercedilmiş olduğunun gör÷lmesi üzerine, AB ile yürüt÷len müzakereler neticesinde Meşruhatlı Yol Haritası hazırlanmış ve vize diyaloğunun Meşruhatlı Yol Haritası temel alınarak yürüt÷lmesi kararlaştırılmıştır. Bu uzlaşısı sonunda, 16 Aralık 2013 tarihinde Geri Kabul Anlaşması imzalanmış ve Türkiye ile AB arasında Vize Muafiyeti Diyaloğu resmen başlatılmıştır.

Bu sürecin başarıyla tamamlanması halinde, Türkiye, ilgili AB Tüzüğü'nde vize serbestisine sahip ÷lkelerin bulunduğu pozitif listeye alınacak ve böylece Türk vatandaşları için vize muafiyeti gerçekleşmiş olacaktır.

7. AB Vize muafiyeti süreci ile Geri Kabul Anlaşması neden ilişkilendirilmektedir?

AB'nin koşulluluk ilkesi çerçevesinde, komşu ÷lkeler bakımından teşvik edici bir dış politika aracı olarak benimsediği vize muafiyeti stratejisi, AB'nin Doğu'ya doğru genişleyen sınırlarını düzensiz göçe karşı koruyacak şekilde tasarlanmıştır. Bu çerçevede, yakın coğrafyasındaki ÷lkelerle geri kabul anlaşmaları imzalaması ve uygulaması AB'nin bu ÷lkelere vize kolaylığı veya vize muafiyeti tanıma sürecinin bir ön koşulu olarak ortaya çıkmaktadır. Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanmasının yanı sıra, yine AB'nin koşulluluk politikasına paralel olarak, sınır denetiminden göç yönetimine, belge güvenliğinden temel haklara kadar geniş bir yelpazede atılacak adımlar neticesinde, o ÷lke vatandaşlarına önce vize kolaylığı sağlanmakta, sonra da vize muafiyeti verilmektedir.

8. Vize Kolaylığı Anlaşması ile Vize Muafiyeti Anlaşması arasındaki farklar nelerdir?

AB'nin Batı Balkanlar dâhil üçüncü ülkelerle yürütmüş ve hâlihazırda yürütmekte olduğu vize muafiyeti süreçlerine bakılacak olursa, geri kabul anlaşması koşulu karşılığında önce vize kolaylığı anlaşması yapıldığı görülmektedir. Vize kolaylığı anlaşmaları bona fide olarak adlandırılan işadamları, akademisyenler, sporcular vb. gibi belli kategorilerdeki kişilere uzun süreli ve çok girişli vize verilmesini, tüm başvurular için Konsolosluklar tarafından talep edilen belgelerin sayılarının azaltılmasını ve standart hale getirilmesini, vize başvuru ücretlerinin düşürülmesini ve vize başvuru sürelerinin kısaltılmasını içermektedir. AB, daha sonraki aşamada ilgili ülkeyle vize muafiyeti diyalogu başlatmakta ve bu ülkelerin yapması gerekenleri içeren vize muafiyeti yol haritaları hazırlamaktadır. İlgili ülkenin Vize Muafiyeti Yol Haritası'nda belirtilen kriterleri yerine getirmesi halinde ise, bu ülkeye vize muafiyeti sağlanmaktadır. AB'nin vize kolaylığı anlaşmaları imzaladığı ülkelerin hemen hepsine, bu anlaşmaların tümüyle yürürlüğe girmesinden 2-3 yıl sonra vize muafiyeti sağladığı görülmektedir.

Türkiye açısından konuya bakıldığında, geçmiş tecrübelerimiz ışığında, önce geri kabul ve vize kolaylığı anlaşmalarının imzalanması yerine doğrudan vize muafiyeti görüşmelerine geçilmesi ve Geri Kabul Anlaşması'nın vize muafiyetiyle ilişkilendirilmesi yöntemi tercih edilmiştir. Bir başka ifadeyle, Batı Balkan ülkeleri önce Geri Kabul Anlaşması'nı yürürlüğe koyup vize diyaloguna girerken, Türkiye Geri Kabul Anlaşması'nı son aşamaya bırakmış olmaktadır. Öte yandan, ülkemiz, vize kolaylığının ülkelerle ikili temelde ele alınmasının daha uygun olacağını değerlendirmiş ve bu konuda çeşitli AB üyesi ülkelerle ikili protokoller imzalamaya başlamıştır.

9. Türk vatandaşlarının ortaklık hukuku ile kazanılmış hakları bulunmaktayken, neden vize muafiyeti sürecine girilmiştir?

Türk vatandaşlarının Türkiye-AB ortaklık hukuku ile bu hukuk temelinde verilmiş Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) kararları ve üye ülke mahkemeleri tarafından onaylanmış bazı kazanılmış hakları bulunmaktadır. Ancak, ortaklık hukuku sadece iş kurma veya hizmet sunma serbestisinden yararlanmak ve AB ülkelerinde işçi olarak çalışmak isteyen vatandaşlarımızın durumlarını düzenlemektedir. Bu bağlamda yeni kısıtlama getirme yasağı (standstill) çerçevesindeki haklar tüm vatandaşlarımız için değil, sadece belli kategorilerdeki vatandaşlarımız için söz konusu olmaktadır. Ayrıca, ortaklık hukukuna göre standstill kuralı uyarınca tüm AB üyesi ülkeler bakımından farklı kurallar geçerlidir. Bir başka ifadeyle, ilgili AB üyesi ülke Katma Protokolü kabul ettiği tarihte vize uyguluyor idiyse, standstill vize muafiyeti bağlamında anlam ifade etmemektedir.

Ayrıca, tüm girişimlerimize rağmen ortaklık hukuku çerçevesinde ABAD veya ulusal mahkemeler tarafından vatandaşlarımız lehine verilen kararların, ilgili ülkelerde etkili ve yeknesak bir şekilde uygulamaya geçirilmediği, emsal karar olarak değerlendirilmediği görülmektedir. Buna ilaveten, ABAD'ın Demirkan davasında, AB ülkelerine turizm amaçlı seyahatler de dahil olmak üzere hizmet alma serbestisinin hizmet sunma serbestisi kapsamında değerlendirilemeyeceği hükme bağlanmıştır. ABAD bu kararıyla, ortaklık ilişkisine dayanarak hizmet alma amacıyla AB ülkelerine giden Türk vatandaşlarına vize muafiyetinin sağlanmasının mümkün olamayacağını ortaya koymuştur.

Oysa, AB ile Türkiye arasında yürütülmekte olan vize muafiyeti süreci başarıyla tamamlandığında sadece belli kategorideki

Türk vatandaşlarının değil, tüm Türk vatandaşlarının bu aşamada İngiltere ve İrlanda hariç, AB üyesi ülkelere üç aya kadar vizesiz seyahati mümkün olacaktır.

10. Vize muafiyeti süreci ve Geri Kabul Anlaşması ABAD'ın ortaklık hukukuna dayanarak Türk vatandaşları lehine vermiş olduğu kararlara halel getirmekte midir?

Vize muafiyeti süreci Türk vatandaşlarının ortaklık hukuku çerçevesinde kazanmış olduğu haklardan bağımsızdır ve bu haklara halel getirmemektedir. Bir başka ifadeyle, vize muafiyeti süreci, ortaklık hukukundan kaynaklanan haklarımızın hayata geçirilmesine, kullanılmasına herhangi bir engel oluşturmamaktadır.

Nitekim, ortaklık hukukumuzdan kaynaklanan haklar bakımından herhangi bir kaybımızın olmayacağı Geri Kabul Anlaşması'nda açıkça düzenlenmiştir. Geri Kabul Anlaşması'nın 18/2. maddesinde Anlaşma'nın, taraflardan birinin topraklarında yasal olarak ikamet etmiş/etmekte ya da çalışmış/çalışmakta olanların hakları da dâhil olmak üzere, Ankara Anlaşması'nda, ilgili Ortaklık Konseyi Kararlarında ve ABAD'ın ilgili içtihadında öngörülen hak ve yükümlülöklere tam olarak saygı göstereceği belirtilmiştir.

11. Türkiye, vize muafiyeti sürecinde, transit vize uygulaması da dahil AB'nin üçüncü ülkelere yönelik vize politikasını uygulamak zorunda mıdır? Daha önce başka ülkelerle imzaladığımız vizesiz seyahat anlaşmalarının akıbeti ne olacaktır?

Türkiye, vize diyalogu sürecinin temel alacağı Meşruhatlı Yol Haritası'na dercettiği üzere, transit vize uygulaması da dâhil, AB'nin vize politikasına AB'ye tam üye olduğunda uyum gösterecektir. Başka bir ifadeyle Türkiye, çeşitli ülkelerle yürürlüğe koyduğu ikili vizesiz seyahat anlaşmalarını AB'ye tam üye olana kadar muhafaza edebilecektir.

12. Türk vatandaşları için Schengen ülkelerine vizesiz seyahat ne zaman başlayacaktır?

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nda, tarafların, bir diğesinde bulunan ve Anlaşma'da belirlenen şartlara uyan düzensiz göçmen durumundaki üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma'nın yürürlüğe girmesinden itibaren 3 yıllık bir geçiş süresi sonunda kabul etmeye başlayacakları öngörülmüştür. Bu çerçevede, Türkiye, ülkesi üzerinden AB ülkelerine yasa dışı yollarla giden üçüncü ülke vatandaşlarını Anlaşma yürürlüğe girdikten 3 yıl sonra geri almaya başlayacaktır. Bu durum, AB üzerinden Türkiye'ye gelecek düzensiz göçmenlerin ilgili AB ülkelerine iadesi için de geçerlidir.

Türkiye, vize muafiyeti sürecini başarıyla tamamladığı ve üçüncü ülke vatandaşlarının geri kabulüne ilişkin uygulamayı başlattığı zaman, (AT) 539/2001 sayılı Konsey Tüzüğü'nde bir değişiklik yapılacaktır. Bu değişiklikle Türkiye, söz konusu Tü-

züğün ekinde yer alan ve vize uygulanacak ülkelerin yer aldığı negatif listeden vize muafiyetine sahip ülkelerin bulunduğu pozitif listeye alınacak ve Türk vatandaşları için vize muafiyeti gerçekleşmiş olacaktır.

Konsey, Türkiye'ye vize serbestisi sağlanmasına yönelik kararını nitelikli çoğunlukla vereceğinden, tüzük değişikliği için tüm AB üyesi ülkelerin onayına gerek bulunmamaktadır.

Dolayısıyla Türk vatandaşlarının İngiltere ve İrlanda hariç AB üyesi ülkelere vize almadan gidebilmeleri Geri Kabul Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden en geç 3-3,5 yıl sonra başlayacaktır. Türkiye'nin Meşruhatlı Yol Haritası ile Geri Kabul Anlaşması'ndaki koşulları daha hızlı bir şekilde hayata geçirip, üçüncü ülke vatandaşlarının kabulünü daha öne çekebilmesi durumunda, tabiatıyla vize muafiyeti de buna paralel olarak daha erken başlayabilecektir.

13. Vize muafiyeti ile Türk vatandaşları hangi ülkelere vizesiz olarak girebilecektir? Schengen Alanı'na dâhil olmayan ülkelerin durumu ne olacaktır?

Türk vatandaşlarına vize muafiyeti gerçekleştiğinde, Schengen Alanı'na dâhil olan AB üyesi ülkelere vizesiz olarak gidilebilecektir. Henüz Schengen Alanı'na dâhil olmayan Romanya, Bulgaristan, Hırvatistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi AB'nin vize politikasını uygulamak zorunda olduklarından, bu ülkelere de vizesiz seyahat mümkün olacaktır.

İngiltere ve İrlanda ise, Schengen müktesebatı bakımından sahip oldukları özel durumdan dolayı kendi vize politikala-

rını sürdürmektedirler. Dolayısıyla, karşılıklı olarak ayrıca bir vizesiz seyahat anlaşması imzalanmadığı takdirde, İngiltere ve İrlanda'ya vizesiz giriş mümkün olamayacaktır. Bu çerçevede, Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanması ile vizesiz seyahat imkânı arasında oluşturulan ilişki çerçevesinde Türkiye, sadece Türk vatandaşlarına vizeyi kaldıran AB üyesi ülkelerden gelecek iade taleplerini değerlendirecek ve Anlaşma'da belirtilen şartları taşıyanları kabul edecektir. Bu husus Meşruhatlı Yol Haritası'na tarafımızdan dercedilmiştir.

14. Geri Kabul Anlaşması ne zaman yürürlüğe girecektir?

Geri Kabul Anlaşması, Türkiye ve AB'nin Anlaşma'yı kendi usullerine (Türkiye bakımından TBMM tarafından onaylanması ve Resmi Gazete'de yayımlanması gerekmektedir) uygun olarak onaylamalarını müteakip, akit tarafların birbirlerine onay için gerekli usulleri tamamladıklarını bildirdikleri tarihi takip eden ikinci ayın birinci gününde yürürlüğe girecektir.

Geri Kabul Anlaşması'nın 4. ve 6. maddelerinde ortaya konulan yükümlülükler (üçüncü ülke vatandaşlarının kabul edilmesi) genel anlamıyla Anlaşma'nın yürürlüğe giriş tarihinden 3 yıl sonra uygulanmaya başlayacaktır. Ancak, Türkiye ile ikili geri kabul anlaşması veya benzer düzenlemeleri bulunan üçüncü ülkelerin vatandaşları ve vatansız kişilerin iadeleri için 3 yıllık geçiş süresi beklenmeyecek ve bu kişilerin iadeleri Geri Kabul Anlaşması yürürlüğe girdiği tarihten itibaren başlayacaktır.

Tarafların bir diğerinin ülkesinde düzensiz göçmen durumunda bulunan vatandaşları bakımından ise Anlaşma, yürürlüğe girdiği tarihten itibaren geçerli olacaktır. Burada belirtilmesi

gereken önemli bir husus, bu durumdaki bir Türk vatandaşı konuyu yargıya taşımışsa, AB'nin bu vatandaşımızı yargı süreci tamamlanmadan iade edemeyeceğine ilişkin bir kaydın vize diyaloguna temel teşkil edecek Meşruhatlı Yol Haritası'na dercedilmiş olmasıdır.

15. Üçüncü ülke vatandaşlarının Türkiye'ye geri kabulü nasıl uygulanacaktır?

Geri Kabul Anlaşması'nın üçüncü ülke vatandaşları bakımından yürürlüğe girmesinden sonra, Türkiye üzerinden geçerek AB ülkelerine giden düzensiz göçmenlerin ülkemizden AB üyesi ülkeye geçtiğinin Anlaşma'da belirlenen yöntemlerle belgelenmesi ve bunların Türkiye tarafından değerlendirilip kabul edilmesi durumunda Türkiye'ye iade edilmeleri söz konusu olacaktır. Türkiye'nin AB'nin geri kabul başvurusunu kabul etmemesi durumunda, ilgili kişinin Türkiye'ye iadesi gerçekleşmeyecektir.

Öte yandan, Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın 7. maddesi uyarınca akit taraflar, Anlaşma kapsamında oluşturulacak Ortak Geri Kabul Komitesi'nin yapacağı düzenleme çerçevesinde geri kabul kapsamında iade edilecek bir kişinin doğrudan menşe ülkesine dönüşünü sağlamak için her türlü çabayı sarf edecektir. Bu hükmün istisnasını sınır bölgesinde yakalananlar oluşturmaktadır. Sınır bölgesinde yakalananlar için "çabuklaştırılmış yöntem" uygulanarak, 3 gün içerisinde yakalayan taraf geri kabul başvurusunda bulunulabilecektir. Çabuklaştırılmış yöntemin uygulanmadığı durumlarda, AB'nin Geri Kabul Anlaşması akdettiği üçüncü ülkelerin vatandaşları Türkiye'ye değil, doğrudan kendi ülkelerine iade edilecektir.

16. AB ülkelerindeki vatandaşlarımızın durumu ne olacaktır?

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması, AB ülkelerinde yasal olarak bulunan vatandaşlarımızı hiçbir şekilde etkilemeyecektir. Bir başka ifadeyle, Geri Kabul Anlaşması AB ülkelerinde yasal olarak ikamet eden veya çalışan vatandaşlarımızı ilgilendirmemektedir.

Anlaşma, sadece AB ülkelerinde düzensiz göçmen konumundaki vatandaşlarımız bakımından geçerli olacaktır. Esasen, Anayasamızın 23. maddesi vatandaşlarımızın yurda girme hakkından yoksun bırakılmayacağı hükmünü amirdir. Bir başka ifadeyle, Geri Kabul Anlaşması'ndan önce olduğu gibi, Geri Kabul Anlaşması uygulanmaya başladıktan sonra da, AB ülkelere yasadışı yollarla giriş yapmış veya AB ülkelerinde ikamet ederken herhangi bir sebeple düzensiz göçmen durumuna düşen vatandaşlarımızın Türkiye'ye iadeleri mümkün olacaktır.

Burada belirtilmesi gereken önemli bir husus, bu durumdaki bir Türk vatandaşı konuyu yargıya taşımışsa, AB'nin bu vatandaşımızı yargı süreci tamamlanmadan önce iade edemeyeceğine ilişkin bir kaydın vize diyaloguna temel teşkil edecek Meşruhatlı Yol Haritası'na dercedilmiş olmasıdır.

17. Türkiye, AB ülkelerinin geri gönderdiği tüm üçüncü ülke vatandaşlarını almak zorunda mı kalacaktır? Türkiye bir "göçmen deposu" mu olacaktır?

Türkiye üzerinden geçerek AB ülkelerine giren düzensiz göçmenlerin Türkiye'ye iade edilmeleri ancak bu kişilerin ülkemizden geçerek AB'ye girdiklerinin tarafımızdan kabul edilmesi

durumunda söz konusu olabilecektir. Türkiye'nin, AB'den gelen geri kabul başvurusunu Anlaşma'da belirlenen koşullara/kuralara uygun olmadığı gerekçesiyle kabul etmemesi durumunda ilgili kişinin Türkiye'ye iadesi yapılamayacaktır.

Türkiye'nin sınırlarında, ilgili AB ülkeleri ve Frontex'in de (Avrupa Dış Sınırlarda Operasyonel İşbirliği Yönetimi Ajansı) sınırdaşımız AB ülkelerinde aldığı önlemler sayesinde ülkemiz üzerinden geçerek AB'ye giren düzensiz göçmen sayısında önemli düşüş kaydedilmiştir. Frontex'in istatistikleri de bu durumu doğrulamaktadır. Nitekim, Frontex istatistiklerine göre 2011 yılında 57.025 olan ülkemiz üzerinden AB'ye geçen düzensiz göçmen sayısı 2012 yılında yaklaşık % 35 düşüşle 37.224 olmuştur.

Bu sayının, AB'nin mali desteğini de alarak sınırlarımızın korunması ve güvenliği alanında gerçekleştirilecek iyileştirilmelerle her yıl daha da düşeceği, bir başka ifadeyle Türkiye'nin Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde kabul etmek durumunda kalacağı düzensiz göçmen sayısının makul seviyelerde kalacağı açıktır. Ayrıca, Türkiye'nin, önümüzdeki dönemde üçüncü ülkelerle ikili geri kabul anlaşmaları akdetmesi ve dil laboratuvarları gibi bazı teknik yatırımları hayata geçirmesi sayesinde AB tarafından ülkemize iade edilecek düzensiz göçmenlerin kaynak ülkelere geri gönderilmeleri söz konusu olabilecektir.

18. Türkiye, BM Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu “coğrafi sınırlama”yı kaldırmak zorunda kalacak mıdır?

Türkiye, mülteci hukuku alanındaki temel sözleşme olan Mültecilerin Hukuki Durumuna İlişkin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ve bu Sözleşmenin 1967 tarihli Protokolü'ne (New York Protokolü) taraftır. Türkiye, 1951 Cenevre Sözleşmesi'nde yer alan seçimlik hakkını kullanarak “coğrafi sınırlama”yı kabul etmiştir. Buna göre, Türkiye, ülkesinin doğusundan gelen sığınmacılara mülteci statüsü tanınmamakta, ancak bu kişilerin BM Mülteciler Yüksek Komiserliği ve Uluslararası Göç Örgütü ile işbirliği içerisinde üçüncü ülkelere yerleştirilmeleri için gerekli çalışmaları yürütmektedir.

Türkiye, sözkonusu coğrafi sınırlamayı kaldırmayı ancak AB üyeliği ile birlikte değerlendirebileceğini Meşruhatlı Yol Haritası'na dercetmiştir.

19. Geri Kabul Anlaşması ülkemizdeki Suriyeli-lerin durumunu etkileyecek midir?

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın, ülkemizde geçici korumadan yararlanan ve ülkemizin 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne koyduğu coğrafi sınırlama nedeniyle mülteci statüsünde değil, “misafir” olarak kabul ettiği Suriye vatandaşlarına etkisi olmayacaktır. Suriye vatandaşları içerisinde, AB ülkelerine yasadışı yollardan girenlerin Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde Türkiye'ye iadesi ise, ancak Anlaşma yürürlüğe girdikten üç yıl sonra söz konusu olabilecektir.

20. Geri Kabul Anlaşması'nın ülkemize mali yükü ne kadar olacaktır? AB bu konuda Türkiye'ye mali destek sağlayacak mıdır?

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması çerçevesinde iade edilecek düzensiz göçmenlerin iade masrafları gönderen ülke tarafından karşılanacaktır. Türkiye'den AB ülkelerine geçtikleri tespit edilerek ülkemize iade edilen düzensiz göçmenlerin geri gönderme merkezlerinde idari gözetim altında tutuldukları süre boyunca barınma ve ülkelere geri dönüşlerine ilişkin masraflar ise Türkiye tarafından karşılanacaktır.

Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması'nın yürürlüğe girmesinden bağımsız olarak, Türkiye'de yakalanan ve ülkelere gönderilmek üzere geri gönderme merkezlerinde tutulan düzensiz göçmenlerin masrafları esasen hâlihazırda da Türkiye tarafından karşılanmaktadır.

Öte yandan, AB'den Türkiye'ye iade edilecek düzensiz göçmen sayısına paralel olarak ülkemizin üstleneceği mali yük de tabiiyle değişebilecektir. Bu mali yükün bir bölümünün Katılım Öncesi Yardım Aracı (IPA) vasıtasıyla gerçekleştirilecek projelerle AB tarafından karşılanması söz konusudur. Bu konudaki görüşme ve hazırlıklar sürdürülmektedir. Nitekim, Geri Kabul Anlaşması henüz imzalanmamışken başlayan ve önümüzdeki yıl bitirilmesi planlanan bir IPA projesi çerçevesinde, düzensiz göçmenler için ülkemizde geri gönderme merkezleri inşa edilmektedir. Mevcut programlar ve IPA dışındaki finansal araçlardan yararlanmamız amacıyla AB ile yapılan görüşmeler devam etmekte olup, tarafımızdan Meşruhatlı Yol Haritası'na bu konuda kayıt da düşülmüştür.

21. Geri Kabul Anlaşması'nın uygulanması konusunda ülkemizin hukuki ve idari kapasitesi ne durumdadır?

Göç ve uluslararası korumaya ilişkin mevzuatımızın AB ve uluslararası standartlarla uyumunu sağlayan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, 11 Nisan 2013 tarihinde çıkarılmıştır. Bu kanunla yabancıların ülkemize giriş, ülkemizde kalış ve ülkemizden çıkışlarına ilişkin iş ve işlemlerin (göç politikalarının belirlenmesine ilişkin çalışmalar da dâhil olmak üzere) tek bir elden yürütülmesine imkân verecek şekilde İçişleri Bakanlığı'na bağlı "Göç İdaresi Genel Müdürlüğü" kurulmuştur. Bahsekonu kanunun, ikamet izinleri, düzensiz göçmenlerin idari gözetimi ve sınır dışı edilmeleri ile uluslararası koruma sistemine ilişkin maddeleri Nisan 2014'de yürürlüğe girecektir.

İdarenin etkinliğini artıracak bu yapılanmanın yanı sıra, başta sınırlarımızın elektronik ve termal cihazlarla donatılması olmak üzere, sınır güvenliğinin artırılması, göçmen kabul ve geri gönderme merkezlerinin kapasitelerinin yükseltilmesi, sınır güvenliğinden sorumlu birimlerimizin birleştirilmesi ve/veya daha etkin hale getirilmesi çalışmaları da devam etmektedir.

Öte yandan, ekonomik gücünün ve siyasi istikrarının yükselişine paralel olarak düzensiz göçmenler için sadece bir geçiş ülkesi olmaktan çıkıp, aynı zamanda hedef ülke haline gelen Türkiye'de, düzensiz göçle mücadele çerçevesinde alınacak önlemlerin ve başta sınır güvenliği ve göç yönetimi olmak üzere, Yol Haritası'nda yer alan birçok yükümlülüğün, ülkemizin iç istikrarı, güvenliği ve huzuru bakımından esasen alınması gereken ve almakta olduğumuz tedbirlerle örtüştüğü de göz ardı edilmemelidir.

